

Handläggare
Susannah Sjöberg
Telefon: 08-508 20 905

Till
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd
2018-10-25

Strategi för god, hälsosam och klimatsmart mat

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Lena Lundström Stoltz
Stadsdelsdirektör

Tove Bodin
Avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat Strategi för god, hälsosam och klimatsmart mat till stadsdelsnämnden. Staden saknar idag en samlad strategi för måltidsverksamheten och föreliggande förslag till stadsövergripande matstrategi har därför tagits fram. Strategin ska bland annat leda till bättre folkhälsa, minskad miljö- och klimatpåverkan, goda varierade och näringsriktiga måltider och ett jämlikt måltidsutbud.

Förvaltningen välkomnar strategin som utgår från stadens högt ställda ambitioner inom klimat- och miljöområdet. Förvaltningen anser att den bidrar till en förstärkning av stadens arbete med måltider, hälsa och klimat.

Förvaltningen vill framföra vikten av att det i kommande revidering av stadens miljöprogram samt i de riktlinjer och den kostpolicy som ska tas fram utifrån matstrategin finns konkreta mål angående utsläpp och matsvinn som sedan kan följas upp via ILS. Ett utvecklingsområde är att även mäta andelen ekologiska livsmedel i procent vad gäller mängden varor, inte enbart procent av kostnaden.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning
Stab

Slakthusplan 8A
Box 81
1212 Johanneshov
Telefon 08-50820905
susannah.sjoberg@stockholm.se
stockholm.se

Strategin har ett barnrättsperspektiv och utgår från kunskap om samband mellan mat och barns hälsa i enlighet med barnkonventionens princip om barnets bästa samt principen om alla

barns rätt till liv och utveckling. Strategin ska bland annat bidra till bättre folkhälsa och eftersom kvinnor rapporterar en sämre självupplevd folkhälsa än män vill förvaltningen framföra vikten av att synliggöra kön som en viktig faktor vad gäller skillnader i hälsa.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat Strategi för god, hälsosam och klimatsmart mat till stadsdelsnämnden. Strategin har tagits fram av stadsledningskontoret tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden, servicenämnden, utbildningsnämnden, äldre- och familjenämnden och Farsta stadsdelsnämnd under våren 2018.

Kommunstyrelsen fick i uppdrag att i budget 2018 ta fram en stadsövergripande matstrategi för samtliga verksamheter. Det finns idag en kostpolicy för stadens äldreomsorg som antogs av KF 2008 samt riktlinjer för måltider i stadens skolor som utbildningsnämnden antog 2012 men ingen samlad strategi för mat- och måltidsverksamheten i staden.

Ärendet

I förslaget läggs stadens övergripande inriktning för stadens mat- och måltidsverksamhet fram. Utifrån strategin ska sedan stadens kostpolicy för äldre revideras. Riktlinjerna för måltider i stadens grundskolor ska revideras och framöver även inkludera förskola och gymnasieskola. Strategin omfattar alla stadens verksamheter och måltidssituationer.

Sammanfattning av strategins intentioner

Strategin ska bland annat leda till bättre folkhälsa, minskad miljö- och klimatpåverkan, goda, varierade och näringsriktiga måltider och likvärdiga måltider och ett jämlikt måltidsutbud.

Strategin utgår från stadens högt ställda ambitioner inom klimat- och miljöområdet. Stadens miljöprogram 2016-2019 konkretiserar ambitionerna och innehåller ett antal prioriterade målsättningar som ska bidra till minskad klimat- och miljöbelastning. Stockholm ska år 2040 vara en fossilbränslefri stad och år 2030 ska staden som organisation vara fossilbränslefri. År 2020 ska utsläppen av växthusgaser vara högst 2,2 ton per invånare. Stadens verksamheter ska förebygga uppkomsten av avfall, matsvinnet ska minimeras och andel matavfall till biologisk behandling ska öka. År 2020 ska ekologiska livsmedel utgöra hälften av det totala värdet av inköpta måltider och livsmedel.

Strategin syftar bland annat till att staden ska minska användandet av kött och mejeriprodukter, att ekologiskt producerad mat väljs i

möjligaste mån och att svinnet i kök, servering och på tallriken minskar. De verksamheter inom staden som erbjuder måltider ska sträva efter att erbjuda minst två fullgoda huvudrätter, varav en vegetarisk huvudrätt (lakto-ovo-vegetariska måltider¹).

Strategin har ett särskilt fokus på en sammanhållen stad och att minska skillnaderna i folkhälsa runt om i staden. Idag finns det stora skillnader i folkhälsa beroende på var i staden du bor. Mat är tillsammans med fysisk aktivitet grundläggande för folkhälsan i samhället.

De måltider som serveras i stadens verksamheter ska stimulera matlusten och vara en källa till glädje och något barn, unga och äldre ser fram emot. Måltider till de äldre ska bidra till en ökad livskvalitet och minskad undernäring. Måltiderna ska vara en integrerad del av den pedagogiska verksamheten inom förskola och skola och för de äldre en integrerad och anpassad del i omsorgen.

Genomförande

Strategin ska brytas ner i konkreta riktlinjer för förskola, grundskola och gymnasiet. För de äldre ska en kostpolicy utformas. Alla som arbetar med mat och måltider i stadens verksamheter ska ha god kompetens inom området. Riktade utbildningar ska genomföras för att öka kompetensen. I kommande revidering av stadens miljöprogram ska övergripande mål för stadens arbete med mat och måltider inarbetas, till exempel genom att klimatmålen kan kompletteras med mål för att minska klimatbelastningen från stadens mat och måltider samt minska matsvinnet.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av staben i samverkan med beställaravdelningen, avdelning egen regi och avdelning förskola.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen har redan idag riktlinjer för mat och måltider inom förskolan samt inom egen regi en broschyr om mat och måltider som utgår från äldreförvaltningens kostpolicy. Utöver denna broschyr har avdelning egen regi rutiner kring kost och måltidsmiljö som är väl förankrade i verksamheterna. Förvaltningen anser att förslaget till strategi bidrar till en förstärkning av stadens arbete med måltider, hälsa och klimat. Strategin berör viktiga områden som behöver finnas för att skapa en samlad syn för mat- och måltidsverksamheter. Det är positivt att strategin ska brytas ner i

konkreta riktlinjer för förskola, grundskola och gymnasiet och att det för de äldre utformas en kostpolicy.

Förvaltningen ser positivt på att strategin innehåller aspekter om miljö samt att strategin så tydligt kopplar till stadens miljöprogram. Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning arbetar för att bidra till minskad klimat- och miljöbelastning och mäter redan idag matsvinn och koldioxidutsläpp inom förskola genom kostdatasystemet Matilda där maten även näringsberäknas. För att kunna leva upp till intentionerna i matstrategin ser förvaltningen att det är en stor fördel att använda kostdatasystemet. Matstrategin tydliggör därför uppdraget för ett område som förvaltningen redan arbetar med och kommer utgöra ett stöd i kommunikationen med kockar och chefer.

Strategin anger att i kommande revidering av stadens miljöprogram ska övergripande mål för stadens arbete med mat och måltider inarbetas och att de mål som formulerats *kan* kompletteras med mål för att minska klimatbelastningen och mål för minskat matsvinn. Förvaltningen vill framföra vikten av att så sker. Förskolorna i stadsdelsområdet mäter idag utsläppen genom koldioxidekvivalenter utan något riktmärke eller mål att nå upp till. Detsamma gäller matsvinnet som förskolan har börjat mäta. Inom egen regi mäter kostenheten matsvinn, både i köket och i restaurangen. Förvaltningen vill även framföra vikten av att det i de riktlinjer och den kostpolicy som ska tas fram utifrån matstrategin finns konkreta mål angående utsläpp och matsvinn som följs upp via ILS.

Förvaltningen strävar efter att nå målet för andelen ekologisk mat och vill i detta sammanhang framföra att ett utvecklingsområde är att även mäta andelen ekologiska livsmedel i procent vad gäller *mängden* varor, inte enbart procent av kostnaden.

Förvaltningen välkomnar skrivningar i strategin om utbildning till personal. Inom avdelning egen regi och förskola arbetar förvaltningen redan idag med utbildningar, måltidsråd och i projekt för att säkerställa goda och näringsriktiga måltider i verksamheterna.

Livsmedelsverkets nya råd för måltider för äldre- och barnomsorg använder begreppet måltider, i strategin används både begreppen måltid och mat. För att strategin ska ligga i linje med Livsmedelsverkets råd kan det vara lämpligt att använda sig av begreppet måltider framför mat.

Strategin tydliggör att måltiderna till de äldre ska bidra till en ökad livskvalitet och minskad undernäring. Förvaltningen vill i sammanhanget framhålla e-tjänst Nollvision Undernäring som Enskede-Årsta-Vantör tagit fram. Tjänsten lanserades i mars och ger goda förutsättningar för personal inom omsorgsverksamheter att få inspiration, tips och idéer för att hjälpa äldre att äta näringsriktig mat.

Konsekvenser för barn

Förvaltningen anser att strategin har ett barnrättsperspektiv, dels utgår strategin från aktuellt kunskapsläge om samband mellan mat och barns hälsa i enlighet med barnkonventionens princip om barnets bästa samt principen om alla barns rätt till liv och utveckling. Strategin ska bidra till att bra mat- och levnadsvanor formas redan i tidig ålder och bidra till en sammanhållen stad och till att utjämna skillnader i livsvillkor och bättre folkhälsa, i enlighet med principen om att alla barn har samma rättigheter, oavsett var de bor och går i förskola eller skola.

Strategin anger även att när de konkreta riktlinjerna för förskola, grundskola och gymnasieskola utarbetas ska barnperspektivet beaktas och förvaltningen ser fram emot att ta del av skrivningar om hur barnets bästa tas tillvara även där.

Jämställdhetsanalys

Förutom att bidra till minskad miljö- och klimatpåverkan ska strategin bidra till bättre folkhälsa. Strategin anger att skillnader i folkhälsa samvarierar med bland annat inkomst och utbildning, vilket märks i förväntad medellivslängd och hälsoindex. Strategin nämner dock inte hur skillnader i kön påverkar folkhälsan och förvaltningen vill påpeka vikten av att synliggöra kön som en viktig faktor vad gäller folkhälsa. Kvinnor rapporterar bland annat en sämre självupplevd hälsa än vad män gör. Skillnaderna mellan kvinnor och män med utländsk bakgrund är ännu större, 68 % av kvinnorna respektive 79 % av männen uppger att de anser sig ha en god hälsa. Detta trots att kvinnor i samtliga ålderskategorier röker och snusar mindre än män samt att män i större omfattning än kvinnor är överviktiga eller lider av fetma.² En större andel kvinnor än män i befolkningen uppger även att de har svåra besvär av långvarig sjukdom.³ För att säkerställa en jämlik och jämställd

² Statistiska centralbyrån, På tal om kvinnor och män, 2018. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/jamstallldhet/jamstallldhetsstatistik/pong/publikationer/pa-tal-om-kvinnor-och-man.-lathund-om-jamstallldhet-2018/>

³ Statistiska Centralbyrån. *Undersökningarna av levnadsförhållanden*, tillgänglig från: www.scb.se/ulf

folkhälsa över hela staden är det avgörande att skillnader mellan kvinnor och män uppmärksammas.

Förvaltningens förslag

Förvaltningen föreslår att Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Bilaga

Remiss från kommunstyrelsen: strategi för god, hälsosam och klimatsmart mat